

DN

Dagens Næringsliv

UKE 47 NR. 271 - Årg. 126

Løssalg kr. 40

245.000 lesere hver lørdag

lørdag

21. november 2015

Kresne amerikanere
løftet butikken.
Side 22-24

Rike på grønn laks

Håvard Olsen, Gjermund Olsen
og Alf-Gøran Knutsen.

Tandberg- topper får én mrd. hver

Side 10

I hemmelig tjeneste

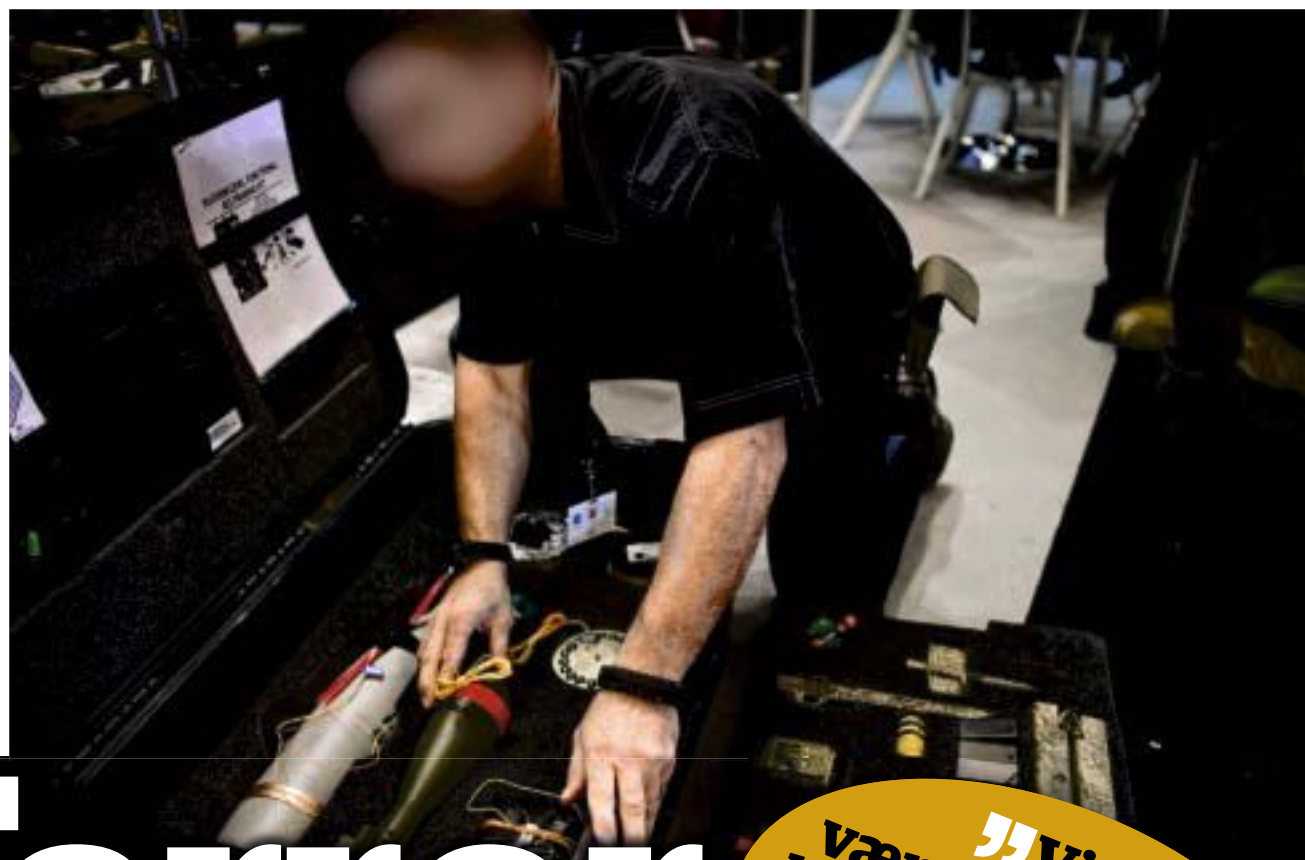

Ola Kaldager ledet norske
E14 - etter å ha gått i skole
hos fransk etterretning.
Magasinet, 18-24

Portrett: Forfatter
Linn Ullmann tar
barndomsminnene
tilbake.
Magasinet, 30-32

Ullmanns minnebok

Terror- kappløpet

„Vi må
være forberedt på
det verste i ukene og
månedene som
kommer
Raf, bombeekspert

Teknologisk krigføring: Mens politiet skjøt mot terroristene i Paris, testet verdens
sikkerhetselite hypermoderne antiterror teknologi i en messehall like ved. **Magasinet, 4-11**

Foto: Luca Kleve-Ruud

Nøkkeltall

20. november klokken 17:00

Dollar
8,62

2 øre

Euro
9,19

-4 øre

Pund
13,12

-3 øre

100 SEK
99,21

1 øre

Oslo Børs
625,81 -0,37%

Nordsjølje
44,31 -0,01 USD

Pengemarkedsrente
1,20 3 basispunkter

Enkelt å velge norsk mat

trygg

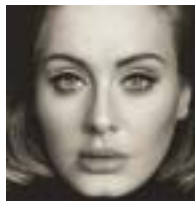
Matmerk garanterer at

- råvarene er norske
- bonden følger strenge, norske regler
- maten er produsert og pakket i Norge

Matmerk.

7 026780 000026

<div>M + A ANMELDT</div>		<div>DN MAGASINET</div> <div>LØRDAG 21. NOVEMBER 2015</div>	
<div></div>		<div>A BOK</div> <div>Sommeren på øya</div> <div>Linn Ullmann har skrevet en formsikker fortelling om forholdet mellom barn og foreldre. 34 ➔</div>	
		<div>A VIN</div> <div>Tysk og søt</div> <div>Gunderloch i Tyskland er kjent for sine glitrende, halvtørre og søte rieslinger. 40 ➔</div>	
		<div>A RESTAURANTER</div> <div>Salt overalt</div> <div>Tanken bak den økologiske restauranten Jor er god. Men maten må også smake godt. 41 ➔</div>	
<div>MUSIKK</div>			
<div>PROFESJONELT PATOS</div> <div>Imponerende flott, men til slutt overraskende lite gripende fra vår tids største klassiske popartist.</div> <div>▼</div>			
<div> AUDUN VINGER</div>		<div></div> <div><div>ADELE</div><div>«25»</div><div>XL Recordings</div></div>	

ADELE ADKINS har glade dager. Tottenham-jenta kan se at Spurs gjør det solid i Premier League og også glede seg over omsider å få utgitt sitt tredje album. «25» kommer perfekt forsinket etter ekstremsuksessen «21», som igjen fulgte debuten «19». Den formidable vokalistene trekker veksler på storslått blue eyed soul, filmmusikk og smektende pianoballader – og det gjør hun også her. Førstesingelen «Hello» var litt av en knockout, med et refreng større enn Oljefondet og en følelsesmessig tyngde og tidløshet dypt etterlengtet i mainstreamen – og alle andre steder, egentlig. Adele er suksessen alle respekterer, hun står som en varig verdi i en forrykt verden, der farer truer, språket endrer mening og mye føles oppsplintret. Alle ville høre låten da den kom på Youtube for noen uker siden, og man skal være ganske avansert skrudd sammen om man ikke ble bitte litt beveget av den. «Hello» åpner platen. Hvordan toppe en slik emosjonell utblåsning?

SISTE FILMSCENE. Det meste handler selvfølgelig om Adele og hennes vidunderlige stemme og låter, men i en så gigantisk popproduksjon som denne er det også interessant å se hvem som lurer i kulissene. Det er ingen grunn til å holde igjen, og det gjøres da heller ikke. Det ble laget en haug låter med store samarbeidspartnere, mange av dem forkastet nå. Det vi sitter igjen med, er en knakende god, men temmelig ordinær plate. «Send My Love (To Your New Lover)» er skrevet og produsert i samarbeid med Max Martin og Shellback og har en mer kontemporær, kjøpesentervennlig rytme, med noe nylonstrengitarplukk som bærende element. Men den føles litt lett i sammenhengen. «I Miss You» er i en helt annen divisjon, med porøse vokallflær i bakgrunnen, mesterlig fremdrift og vekt og tungt midtempo som likevel ruller fort bortover på grunn av den ramlende trommefiguren. Poptungvektene som Ryan Tedder, Greg Kurstyn og selvfølgelig Paul Epworth bidrar med fokusgruppleyd. Det tas derimot overraskende få venstresvinger. Og mange av låtene følger en lignende dramaturgi, med ørsmå tendenser til oversynging og siste filmscene-stemming. Jeg elsker siste filmscene. Men kanskje ikke i hver låt?

FOTO: XL RECORDINGS

FØLELSERAPPORTER. «When We Were Young» er skrevet i samarbeid med Tobias Jesso Jr., en krøllete kjekkas som visstnok har vært på dater'n med Taylor Swift og flere andre artister langt over hans nivå. Han har flagget respekt for ville 70-tallsartister som Harry Nilsson, men selv om bandet spiller godt her, er det få spor av mer utfordrende singer/songwriter-materiale. Nilsson skraper derimot på ryggraden i den nest sterkeste låten, «All I Ask», der Adele med Gregg Phillinganes på piano emulerer Badfinger via Nilsson via Mariah Carey i en «Without You»-lignende desperasjon – en utmattende, men gripende sak der man virkelig får pustet ut når det først roes ned. «Remedy» er også pianodrevet og en kommende «Stjernekamp»-klassiker. I

MYE MUSIKK. Adele er en fantastisk artist, men det kan bli for overveldende gjennom et helt album.

gospelaktige, Dangermouse-produserte «River Lea» forlater hun det personlige til fordel for mer kunstlede henvendelser. Det er godt, for det er vanskelig å stadig leve seg inn i hennes dramatiske følelsesrapporter oppi all profesjonaliteten. Bransjemessig er det mer spennende: Platen skal visst ikke slippes på strømmetjenestene, og veldig mange kommer til å kjøpe den på cd og som julegave. Det er ikke mange andre man kan si det samme om nå.

🎵 DYPT SAVN | «I Miss You» | 5:51

DEN UROLIGE

Linn Ullmann har begynt, litt forbauset, å se seg rundt i minnene sine. Men kan hun stole på det hun ser?

JENS M. JOHANSSON LINDA NÆSFELDT
Oslo

– **NEI, JEG LIKER IKKE** navnet mitt. Når noen roper det, farer jeg liksom litt sammen.

– Hvorfor det?

– Jeg vet ikke. Navn fremkaller drømmer og forventninger. Ikke bare navn på personer, men også steder, byer. Du forventer noe spesielt. Men når du kommer til byen, eller møter personen, så stemmer ikke navnet. Sånn sett bærer alle navn på en mulig skuffelse. Og hvis du da tenker på ditt eget, kan det selvsagt hende at du ikke lever opp til det.

Forfatter Linn Ullmann blir stille et øyeblikk. Så smiler hun.

– Jeg har et navn jeg kan tenke at det er litt ubekvemt å gå rundt i. Samtidig er jeg ubekvemt litt sånn generelt. Jeg finner ikke helt ut av ...Sånn har jeg vært helt siden jeg var liten.

– Hva finner du ikke ut av?

– Jeg synes ikke ting stemmer overens. For eksempel: Jeg vokste jo opp med disse offentlige foreldrene, og jeg så paparazzibilder av denne rare, ranglete jenta med de store tennene, og jeg følte et så voldsomt ubehag at jeg kunne kaste opp av å se dem. Det var et slags monster som levde ved siden av meg. Så, i mange år, sammen med andre mennesker, opptrådte jeg nærmest som en foreldreløs. Jeg sa *drit i det* hver gang foreldrene min ble bragt på bane, og med årene var det som om jeg tilot meg å glemme oppveksten min. I hvert fall ble det slik. En dag gikk det opp for meg at jeg ikke kunne huske noen ting. Jeg gikk rundt i blinde. Hvor hører jeg til?

Hun stopper, trekker pusten lydløst.

– Hva skal jeg kalle hjem?

HUN OG WARHOL. Hun sitter på andre siden av et møtebord på forlaget Oktober. Bare en uke tidligere avsluttet hun arbeidet med romanen hun lenge har tenkt at hun måtte skrive. Opprinnelig hadde hun en avtale med faren sin om å skrive en bok om det tunge

arbeidet som er å bli gammel, om minner og om glemsel, at det er historiene våre som gjør oss til dem vi er, om hvorfor man husker enkelte ting og ikke andre, og hun satte seg sammen med ham og tok opp samtalene på bånd, men da han ble sykere, begynte hukommelsen hans å gå i stykker. Han fortalte henne at det var skyggepersoner i det mørklagte rommet, folk han forsto ikke var virkelige, men som spurte ham: Hvem er det som bor i dette huset? 30. juli 2007 døde han.

– Jeg utsatte arbeidet lenge. Jeg orket ikke høre stemmen min på båndene. Jeg visste ikke hvordan jeg skulle skrive boken, men pappa og jeg hadde en avtale, sier hun.

Da hun kom ned fra redaktøren i etasjen over, ba hun umiddelbart om unnskyldning, for sikkerhets skyld, fordi hun hadde en følelse av å være sen, slik hun nesten alltid har, uten noen gang å være det. Klokken tre har hun planer om å jogge rundt og rundt på Voldsløkka, slik hun pleier å gjøre, til den spillelisten hun har laget for trening og som inneholder musikk hun helst ikke vil fortelle om til noen, som «My Heart Belongs to Daddy» eller Donna Summers «Bad Girls». Samtidig bodde hun jo på Manhattan omtrent på den tiden den kom ut, snek seg ut som 14-åring og levde livet som *night girl*, et par år for sent for storhetstiden, riktignok,

LINN (KARIN BEATE) ULLMANN

► ALDER 48 år	og Aftenposten. Debuterte med romanen «Før du sovner» i 1998 og har senere gitt ut fire til. «Det dyrebare» fra 2011 ble det årets mestselgende skjønnlitterære utgivelse i Norge.
► SIVILSTATUS Gift med forfatter Niels Fredrik Dahl. To barn, Halfdan (25) og Hanna (11), og to stebarn, Kasper (26) og Dagny (22).	Oversatt til 31 språk.
► STILLING Forfatter.	► AKTUELL Med den selvbiografiske romanen «De urolige».
► BAKGRUNN Engelsk litteratur ved New York University. Kritiker og kommentator i Dagbladet	

så hun traff en litt sliten Andy Warhol, var på et litt slitent Studio 54, men likevel.

– Så en dag så jeg et fotografi av den amerikanske kunstneren Georgia O’Keeffe, som svært gammel, over 90, og det slo meg at hun lignet på faren min, slik han så ut de siste årene. Og det fotografiet satte liksom i gang minnene mine. Jeg forsto at boken måtte bli en roman, og jeg visste nesten med en gang at hovedpersonene skulle opptre uten navn. Det er en fiktiv historie. Det gjør den ikke mindre sann.

HUN OG FAR. – Punktligheten har jeg etter faren min, sier hun.

Nå står en slik ting helt klart for henne, men en tid var bare ett minne av ham tydelig: Han lå død på puten på soverommet i huset på Hammars på Fårö, en blek, nedsløpt øy nordøst for Gotland på den svenske østkysten.

– Det er et av de klare bildene. Men da var jeg jo 40 år. Og jeg mener at en av kvinnene som så til ham de siste årene da han var syk, hadde bundet en sløyfe rundt hodet hans, slik at kjeven ikke skulle gli åpen, men kanskje var den ikke så stor som jeg husker den. Jeg likte den ikke, jeg ville knytte den opp, men jeg ikke visste om jeg kunne tillate meg gjøre det, jeg visste ikke hvordan jeg skulle opptre når han lå der død.

Hun drar litt i jakken, kanskje synes hun den har skrukket seg en smule, i hvert fall med tanke på vendingen i samtalen.

– Og i årene som kom, begynte jeg å huske, jeg begynte å se meg litt forbauset rundt i minnene mine.

Hun ble født som datter av den verdensberømte regissøren Ingmar Bergman, til slutt 12 ganger Oscar-nominert, og den snart omtrent like berømte skuespilleren Liv Ullmann. Han hadde åtte barn med fem mødre fra før, og begge var gift på hver sin kant da den yngste ble unnfanget i ettromsleiligheten i Grev Turegatan i Stockholm. Historien som blir fortalt i familien, er at ➔

➔ prestene ikke vil døpe den uekte jenta, at moren går med den lille bylten fra prest til prest hjemme i Norge, helt til hun finner en som vil navngi *bebisen* som til nå er blitt kalt alle myke ting: *grädde, lønneblad, lin, len*. Men dette er jo ikke ting hun husker selv, selv om hun nå kan tenke at hun kom til denne verden allerede i utgangspunktet i utakt. Hun kan heller ikke huske tiden de tre var en enhet, for foreldrene gikk fra hverandre da hun var fire, og datteren så ikke faren sin igjen før hun var syv. Etter det besøkte hun ham én gang i året, i juli, i dette huset på Fårö som opprinnelig ble bygget til dem, henne, moren og faren. Det var et minne: Hun som kom med to store koffert, en gruslagt innkjørsel, han som litt fremmed og nervøs sa *god dag, god dag*. Var ikke det et minne? De brune ullsokkene han hadde kjøpt i München. De gule, linjerte arkene han skrev på inne på arbeidsrommet sitt, og at man aldri fikk forstyrre ham der, hvordan han titt og ofte siterte Luther som den prestesønnen han var, hvor stolt han var av svømmebasseng, som han kalte swimmingpoolen, og at ingen noen gang kom for sent på Hammars, men at man uansett sa: «Unnskyld at jeg kommer for sent!»

Hun ler litt av det.

- Faren min hadde veldig mange regler. Man skulle ikke bråke under middagshvilen, ha vinduene lukket slik at fluer ikke slapp inn, og for all del måtte man unngå å sitte i trekken, for han var hele tiden redd for å bli forkjølet, og veldig mye var farlig. Melk, for eksempel. Han laget seg en egen, liten verden. Det var som om han motsatte seg all kategorisering i sitt offentlige liv og derfor ble avhengig av en voldsom trygghet hjemme. Og jeg ville tilhøre den lille verdenen hans, jeg likte den. Jeg forsto reglene hans. Selv om det ikke var uttalt, ville jeg for eksempel aldri funnet på å ta med et glass vann inn i stuen. Og som voksen pyntet jeg meg før jeg møtte ham.

- Gjorde du?

- Ja, det var helt utenkelig for meg å troppe opp på arbeidsrommet hans i slabbedaskklær.

- Ville han sagt noe på det?

- Det er ikke usannsynlig. Vår kjærighet var ganske barsk, jeg ser den sånn. Han kunne for eksempel be meg snakke norsk til ham, fordi han syntes jeg på svensk fikk en høy og lys stemme som ikke var kledelig for en voksen kvinne. Men vi var også nysgjerrige på hverandre. Vi var like på et vis, og vi hadde et dypt vennskap, sier hun idet en ensom novembertrikk passerer upassende skranglete på gaten utenfor.

- Som barn fikk jeg også av og til komme inn på arbeidsrommet hans og sitte i den store lenestolen og samtale. Det kalte han en *sitting*, og det var en avtalt tid jeg kom til ham og vi pratet sammen, notert i kalenderen. Jeg ville at de skulle vare uendelig, men jeg tror han syntes det var vanskelig, dette med barn. En gang sa han til meg, litt desperat: «Problemet er at det er så stor aldersforskjell mellom oss. Vi har rett og slett ikke så mye å prate om.»

En ny latter, eller et smil, kanskje.

- Det er jo en følelse man kan kjenne igjen som forelder, men ikke noe man sier?

- Nei, jeg ville jo ikke sagt det til mine barn.

BARNET. Som barn likte hun ikke barn. Eller, hun var redd for dem. Hun syntes de var uforutsigbare.

- Jeg var jo uforutsigbar selv, men jeg følte meg rar sammen med de andre. Jeg skiftet jo skole mange ganger, så jeg var ofte den nye jenta på skolen, og jeg forsto liksom ikke hvordan man skulle være barn eller hvordan man skulle være jente.

- Hvor mange skoler gikk du på?

- Fram til high school var det 13 stykker, mener jeg. Tre her i Oslo, én i Trondheim, én i Stockholm da jeg var 10-11 som jeg bare husker som trist, hjemmeskole av en barnepikene da moren min og jeg bodde et år på Navarro, et eksklusivt hotell på 59. gate på Manhattan, og da jeg var 12, gikk jeg på en privat pikeskole i Connecticut som het Greenwich Academy, der alle måtte bære skoleuniform - en grønn forklekjole, hvit bluse, brune sko og grønne knestrømper - og jeg til slutt la meg syk og nektet å gå. Det var flere skoler etter det.

Hun husker de knoklete knærne som stakk ut under kjolekanten.

- Jeg passet ikke inn noe sted, følte jeg, så i stedet begynte jeg å katalogisere, listeføre, systematisere. Blant annet var jeg veldig opptatt av kart. Jeg tegnet egne. Laget egne språk.

Hun kikker opp. Hun kan ikke fordra ting som tyter ut, sier hun, selv om hun synes det tyter ut overalt i livet hennes, hele tiden. Hun skulle ønske hun bare kunne trekke på skuldrene, men hun får det ikke til.

JEG STILTE IKKE ETT KRAV TIL FAREN MIN, MEN EN UENDELIG MENGDE KRAV TIL MOREN MIN

TILBAKEBLIKK

FOTO: PRIVAT

FAMILIEN PÅ TRE. - Dette er nesten det eneste bildet av oss tre som finnes. Det er fra innspillingen av «Hviskninger og rop», der jeg hadde en liten rolle som mammas datter, sier Linn Ullmann.

FOTO: PRIVAT

SPEIL, SPEIL ... - Jeg husker det lille dukkespeilet jeg holder i hånden. Det ble kjøpt på Løvenstad butikk-senter på Strømmen. Speilet kom i en pakke med ham, børste og liksomleppetift.

12 TETTE

❶ **LESER DAGLIG** Bøker, aviser på nett og magasiner.

❷ **SER PÅ** Tv-serier, vi avlyser middagsselskaper fordi vi er midt i en tv-serie, nå ser vi alle syv sesongene av «The West Wing» for fjerde gang.

❸ **FAVORITTDUPPEDITT** En joggeapp der løpeguruen Jeff Galloway hvisker til meg med Texas-aksent.

❹ **FAVORITTNETTSTED** Finn.no og Hemnet.se, det er en slags avhengighet hos meg å se etter nye steder å bo.

❺ **KJØRER** Sykkel, jeg strøk voldsomt på oppkjøringen og har ikke sertifikat.

❻ **HØRER PÅ** Mahalia Jackson, Bob Dylan, men også sanne duetter der døtrene ved hjelp av digital manipulasjon kan synge med fedrene sine, sånn som Natalie og Nat King Cole, Mavis og Pops Staples eller Johnny og Rosanne Cash.

❼ **SKULLE BLI SOM 12-ÅRING** Danser, klassisk ballett.

❽ **FAVORITTBOK** Gustave Flauberts «Madame Bovary», Anne Carsons dikt og Marilynne Robinsons «Gillead» og «Home».

❾ **GOD TIL** Lage New York Cheesecake.

❿ **DÅRLIG TIL** Snekre.

⓫ **REDD FOR** Forakt blandet med dumhet, både i det personlige livet og i verden rundt oss.

⓫ **KAN IKKE FORDRA** Aspik.

- Fortsatt kan jeg bli voldsomt betatt av folk som setter seg fore å registrere. Jeg har en bok hjemme. Den er skrevet av en som heter Henry Cecil Wyld. På begynnelsen av 1900-tallet påtok han seg på eget oppdrag å reise rundt til enhver krik og krok av Lancashire, stedsnavngranske alt, forklare, forstå og systematisere. Men så kom en konkurrent ham i forkjøpet, en Eilert Ekwall fra universitetet i Lund. Tenk for en skuffelse! Men min helt ga seg ikke, han ville være enda grundigere, for han syntes nok Ekwalls versjon av «The place-names of Lancashire» var litt slumsete, det fremgår av forordet. Jeg kan bli besatt av en mann som bruker en stor del av livet på steder i Lancashire, som fortsetter et slikt arbeid selv om det nesten tar knekken på ham. Akkurat som de gamle astronomene: gi navn, være nøyaktig, tegne kart. Få ting på plass. De slumser ikke, skjønner du. Galileo Galilei var først og fremst en ikke-slumser. Jeg mener, folk som sier at de kommer når de kommer ...? *Vi kommer cirka klokken fire ...?*

Hun sukker lett.

- Har du vært i Lancashire?

- Nei.

HUN OG MOR. De bodde i et gult hus i Connecticut, hvis det er som hun husker det, og hvis det er slik, er det ikke helt uproblematisk å si *vi*, for moren til den 12 år gamle jenta jobbet med prøver til et Broadway-stykke, og hun hadde en leilighet på Manhattan også, og etter hvert kom hun sjeldnere til huset som lå to timer unna, og jenta bodde med barnepiker. Hun husker det nesten som en film av Federico Fellini, alle menneskene som paraderte gjennom livet hennes, barnepikene, morens kjærester, nobelprisvinneren, russeren ...

Hun setter seg bakover i stolen på møterommet, dette er nå, mer enn 30 år senere, og datteren er 48, og hun vet ikke om hun vil høre mer på dette.

- Moren min arbeidet hardt, hun var og er en stor kunstner, og ingen anklaget faren min for å være borte, heller ikke jeg. Jeg stilte ikke ett krav til faren min i de 40 årene jeg kjente ham, men en uendelig mengde krav til moren min hele tiden, og alle dro i henne, så kanskje var jeg klengete og litt hysterisk. Det er ingen jeg har lært mer av enn henne.

Hun smiler ikke nå.

- Jeg husker moren min som himmelfallen vakker og myk, litt blå og sørgmodig. Hun var uten tvil min første store, store forelskelse. Hun var full av kjærighet og helt rå. Hun var urolig og komplisert. Jeg holdt bare ikke ut å være borte fra henne. Jeg klamret meg til papi-ret med reiseplanene hennes og var livredd for at hun skulle dø. Jeg begynte å gjøre ting jeg håpet skulle holde henne i live. Jeg helte salt i vannet og drakk det. Jeg sto opp om natten, jeg løp rundt huset, jeg kunne bestemme meg for at jeg måtte hinke ... Jeg var et veldig urolig menneske.

Smiler hun nå? Hun venter litt.

- Jeg er fortsatt et veldig urolig menneske.

*

Hun har ligget mye våken etter at minnene begynte å komme tilbake og det hun hadde glemt ble for tydelig. Hun sovnet kanskje til lyden av klyngen av furutrær utenfor, slik hun skriver, våknet opp til den samme. De har flyttet mye, hun og mannen og barna, av flere grunner, men også fordi hun liker å pakke i esker, hun liker å pakke opp igjen: *Set the stage*.

Hun kan tenke på farens «Jordbærstedet», der den aldrende professoren leter etter foreldrene sine, slik hun selv på et vis har gjort, og i avslutningsscenen finner han dem. De sitter langt unna, kledd i hvitt. Men der er de.

*

- Ja, jeg tror nok at kunsten var viktigst for både min far og min mor, svarer hun.

Hun lukker øynene kort, før hun åpner dem igjen. Det er hverdagens rutiner hun liker best nå. Trøsten som finnes i gjøremålenes rytme. Bli hjemme.

- Jeg tror det er oppveksten min. Jeg ble tidlig klar over at kjærligheten ikke kunne tas for gitt. Vi er så sårbare. Jeg prøver å ha kontroll på alt. Dette er min verden. Sånn ser den ut. Men jeg vet at jeg kan planlegge hvor mye jeg enn vil. Det hjelper ikke. Det er dritskummelt uansett.

- Hva da?

- Alt.

magasinet@dn.no

Les også anmeldelsen av «De urolige» på side 34.